

Ενδεικτικές απαντήσεις στη Νεοελληνική Λογοτεχνία της Θεωρητικής Κατεύθυνσης

Κείμενο: « Το αμάρτημα της μητρός μου», Γ. Βιζυηνός

A1. Ο θεατρικός χαρακτήρας είναι ένα από τα ιδιαίτερα γνωρίσματα των έργων του Γ. Βιζυηνού γι' αυτό και δεν είναι καθόλου τυχαίο το συνεχές ανέβασμά τους στο θεατρικό σανίδι. Ο θεατρικός λόγος χαρίζει στο έργο αναπαριστατικότητα και ζωντάνια, το κάνει να παρουσιάζεται ως ένα αληθινό δράμα που παρουσιάζεται μπροστά στα μάτια του αναγνώστη. Η θεατρικότητα επιτυγχάνεται με την εναλλαγή αυτοτελών σκηνών- επεισοδίων, με τη δυναμική παρουσίαση- σκιαγράφηση των ηρώων, με τη χρήση του διαλόγου αλλά και με την ενδελεχή σκηνογραφία.

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα που μας δίνεται μπορούμε εξ' αρχής να εντοπίσουμε την εναλλαγή σκηνών- επεισοδίων. Έτσι αρχικά παρακολουθούμε την υιοθεσία του κοριτσιού που γίνεται με επίσημο τρόπο πρώτα στην εκκλησία και μετά στο σπίτι με την παρουσία πλήθους προσώπων. «*Η μήτηρ εφόρεσε δια πρώτην φοράν τα «γιορτερά» της και μας οδήγησεν εις την εκκλησίαν.*» και «*Η είσοδος του εις τον οίκον μας εγένετο ουχ ήττον επιβλητική και τρόπον τινά εν θριάμβω.*» Στη συνέχεια παρουσιάζεται και η επόμενη άτυπη «υιοθεσία» καθώς η μητέρα μεταφέρει ένα καινούριο μωρό στο σπίτι. «*Αλλ' οποία υπήρξε η έκπληξις των, όταν, ολίγας μετά τους γάμους ημέρας, την είδον να έρχεται εις την οικίαν, σφιγγουσατρυφερώς εις την αγκάλην εν δεύτερον κοράσιον, ταύτην την φοράν εν σπαργάνοις*» Και Τρίτη σκηνή η διένεξή της με το Γιωργή και η άρνησή του να δεχτεί το υιοθετημένο κορίτσι. «*Η θετή μου αδελφή ήτον ακόμη μικρά, καχεκτική, κακοσχηματισμένη, κακόγνωμος και προπάντων δύσνους, τόσο δύσνους, ώστε ευθύς εξ αρχής μ' ενέπνευσεναντιπάθειαν.*»

Ο διάλογος είναι έντονα παρών στο συγκεκριμένο απόσπασμα και μας μεταφέρει την ένταση της σκηνής, μας κάνει να συμμετέχουμε και να συμπάσχουμε με τα δρώμενα. Επισημαίνουμε κατά κύριο λόγο το διάλογο της τελευταίας σκηνής κατά τη διένεξη του Γιωργή με τη μητέρα, όταν εκείνος της ζητά να διώξει το κορίτσι από το σπίτι κι αυτή προσπαθεί με κάθε τρόπο να τον μεταπείσει. «*- Δος το πίσου το Κατερινιώ...»* , «*- Ω , ενόμισα ότι εσύ θα αγαπήσης το Κατερινιώ»*, «*- Όχι, μητέρα! Βέβαια όχι»*

Τα πολλά πρόσωπα είναι επίσης στοιχείο θεατρικότητας. Στο απόσπασμα που μας δίνεται παρουσιάζεται η μητέρα και τα παιδιά της, ο παπάς, οι γονείς του πρώτου κοριτσιού, οι κάτοικοι του χωριού που παρακολουθούν την υιοθεσία.

B1. Ο κύριος Μητσάκης επικρίνει το Βιζυηνό ότι αν και θεωρητικά υπήρξε ένθερμος υποστηρικτής της δημοτικής στην πράξη δε μπόρεσε να την υπερασπιστεί όσο και όπως θα έπρεπε, γι αυτό και τον χαρακτηρίζει ως μετριοπαθή καθαρευουσιάνο. Πράγματι ο Βιζυηνός δεν γράφει ούτε σε δημοτική ούτε όμως και σε καθαρεύουσα. Η γλώσσα του είναι ένα αμάλγαμα, ένα προσωπικό δημιούργημα το οποίο τον χαρακτηρίζει. Γράφει και σε γλώσσα δημοτική, στη γλώσσα του λαού του αλλά κρατά και στοιχεία της καθαρεύουσας. Στους διαλόγους είναι έντονη η παρουσία της δημοτικής αφού αυτή εξυπηρετεί την αληθοφάνεια των χαρακτήρων. Έτσι συναντούμε τύπους όπως « κοιλιάρφανο, φταίγει, να το πλανέσω ». Αντίθετα στην αφήγηση του Βιζυηνού βλέπουμε αρκετούς τύπους της καθαρεύουσας όπως « επεσπεύσθη, απεδείχθη, δύσνους, επί των ωχρών αυτής παρειών» που δίνουν ένα τόνο μεγαλοπρέπειας, επισημότητας, σοβαρότητας στο κείμενο. Όσο κι αν δεν κατάφερε να γράψει πλήρως στη δημοτική ο Βιζυηνός υπήρξε πρωτοπόρος καθώς αυτός εισήγαγε έστω και λάθρα στην ελληνική πεζογραφία τη δημοτική, τη λαϊκή γλώσσα. Υπήρξε πρωτοπόρος και δέχτηκε αυστηρή κριτική για την επιλογή του αυτή. Πόσο δύσκολο θα ήταν γι' αυτόν όταν η δική του παιδεία ήταν όλη στην καθαρεύουσα και όλη η λογοτεχνική παράδοση επίσης να τολμήσει να βάλει ανθρώπους λαϊκούς να μιλούν στη γλώσσα τους και να χρησιμοποιούν και το ιδίωμα της Βιζύης! Και όλα απόλυτα συνταιριαγμένα, σε μια μοναδική αρμονία, τη δική του.

B2.α. Στη φράση αυτή ο Βιζυηνός προσπερνά με εκπληκτική εκφραστική λιτότητα (με 4 ρηματικούς τύπους) ένα χρονικό διάστημα μεγάλο- κάποιων ετών τουλάχιστον-. Έχουμε όντως σύντομη χρονολογία η οποία μπορεί να εξηγηθεί με δύο τρόπους. Είναι ένα θέμα για το οποίο ο Βιζυηνός δε θέλει να μιλήσει, δεν τον ενδιαφέρει και δεν τον ευχαριστεί και δεν προσφέρει κάτι στην κατεξοχήν αφήγησή του οπότε και το προσπερνά. Αλλά και αφηγηματολογικά δε θα μπορούσε να αναφέρει λεπτομέρειες για μια περίοδο κατά την οποία ο ίδιος ήταν απών(«*Ενώ δε μετ' ολίγον χρόνον εγώ επλανώμη νοσταλγών εν τη ξένη*»), δεν είχε δηλαδή προσωπική γνώση των όσων συνέβαιναν. Θα έσπαγε τη σύμβαση του ομοδιηγητικού

αφηγητή ο οποίος με εσωτερική εστίαση περιγράφει μόνο εκείνα για τα οποία ο ίδιος έχει προσωπική αντίληψη.

B2. Β. Η μικρή αναδρομική αφήγηση της μάνας πληροφορεί το Γιωργή για όσα συνέβησαν την εποχή κατά την οποία ο ίδιος απουσίαζε. Σκοπός της είναι να συγκινήσει, να προκαλέσει έντονα συναισθήματα στο Γιωργή ώστε να τον κάνει να αποδεχθεί τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται η μητέρα τα πράγματα και τελικά να εγκρίνει και ο ίδιος τη δεύτερη αυτή υιοθεσία. Δίνει με σαφήνεια την επιχειρηματολογία της μάνας η οποία θεωρεί το παιδί δικό της αφού το πήρε ορφανό σε μικρή ηλικία (3 μηνών), του έβαζε το βυζί για να το πλανέσει, το τύλιξε στα σπάργανα των παιδιών της, και το κοίμησε στην ίδια κούνια.

Γ1. Στο απόσπασμα αυτό περιγράφεται μια «λαϊκή υιοθεσία» και συγκεκριμένα το πώς δινόταν η έγκριση για να γίνει αυτή. Η οικογένεια που δεν είχε ίσως τη δυνατότητα να αναθρέψει κάποιο παιδί της το παραχωρούσε σε εκείνους που θα μπορούσαν να το μεγαλώσουν καλύτερα. Ήταν μια απόφαση που παρά τη θλίψη και τον πόνο που μπορούσε να προκαλέσει στην οικογένεια («ο πατήρ ήταν ωχρός και περίλυπος. Η σύζυγος του έκλαιε») την έπαιρνε αρχικά η οικογένεια αλλά συμμετείχε σε αυτήν και όλη η τοπική κοινότητα η οποία θα μπορούσε να ελέγξει, να αμφισβητήσει, να φέρει αντίδραση στην υιοθεσία αυτή. Γι αυτό και η μητέρα αγωνιά και τρέμει μήπως ακουσθή καμμιά φωνή, μήπως δηλαδή κάποιος από την κοινότητα κρίνει είτε ότι η μητέρα δε μπορεί να το μεγαλώσει σωστά είτε ότι ο ίδιος μπορεί να το κάνει καλύτερα. Παρατηρούμε λοιπόν ότι η ζωή του παιδιού οριζόταν και αποφασιζόταν από το σύνολο της κοινότητας η οποία με τη λαϊκή θυμοσοφία μπορούσε σωστά να ορίσει το ποιος είχε την ικανότητα να αναθρέψει ένα παιδί. (169 λέξεις)

Δ1. Ομοιότητες:

- Ο φτωχός λούστρος βρίσκει κι αυτός ένα παιδί και αποφασίζει να το πάρει να το μεγαλώσει όπως και η μητέρα του Γιωργή που το βρίσκει ορφανό πάνω στην κοιλιά της μάνας του που έχει ξεψυχήσει.

- Και τα δύο παιδιά είναι κορίτσια. (Αμάρτημα: σφίγγοντας εν τη αγκάλει της εν δεύτερον κοράσιον/ Οι Άθλιοι των Αθηνών: Κορίτσι. Το λένε Τασούλα.)
- Και η Μιχαλιέσσα και ο λούστρος αποφασίζουν να αναθρέψουν τα ορφανά που βρήκαν αν και οι οικονομικές τους δυνατότητες δεν τους το επιτρέπουν και πρέπει να δουλέψουν πολύ σκληρά για να τα καταφέρουν.

Διαφορές:

- Η μητέρα πρέπει το κορίτσι να το αναθρέψει μόνη της ενώ ο λούστρος αναλαμβάνει το οικονομικό βάρος μεν αλλά το δίνει να το μεγαλώσουν οι γειτόνισσές του.
- Η μητέρα παίρνει η ίδια το κορίτσι που είναι ορφανό ενώ στο λούστρο κάποιος του το αφήνει επειδή δε μπορεί να το μεγαλώσει.

Παρατήρηση: Οι απαντήσεις και η ανάπτυξή τους είναι ενδεικτικές και λειτουργούν ως δείκτης και όχι ως αυθεντία. Υπάρχουν αρκετές ακόμη εκδοχές που θα μπορούσαν να γίνουν δεκτές.

Επιμέλεια: Μανοπούλου Μερόπη